

Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.; given Stockholms slott den 27 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att dels godkänna härvid fogade förslag till

1) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),

2) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),

3) kungörelse om ändrad lydelse av 19 § 4 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418) samt

4) kungörelse om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419),

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till förslag, som i annat sammanhang underställts riksdagens prövning, upptages i förevarande proposition förslag till ändringar i vissa pensionsreglementen, huvudsakligen i fråga om pensionsunderlag för rektorer, vissa präster, beställningshavare med viss flygtjänstgöring, lotspersonal, lokförare, vissa läkare samt länsveterinärer. Vidare förordas förbättringar av vissa av statsmedel utgående ersättningar i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom m. m.

¹ Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 211.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416).

Härigenom förordnas, *dels* att 7 § 2 mom., 22 § 4 mom., 30 § 1 mom. samt 34 och 35 §§ 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att 36 § reglementet skall betecknas 37 §, *dels* att i reglementet skall införas en ny paragraf, betecknad 36 §, av följande lydelse, *dels ock* att 29, 31 och 33 §§ samma reglemente skola upphöra att gälla.

7 §.

2 mom. För följande — — — angivna levnadsålder:

A. Ordinarie befattningar.

B. Extra ordinarie befattningar.

Lönegrad	Levnadsår	Lönegrad	Levnadsår
Ce 1—16	60	Cs 1—25	65
» 17—37	65	Me 10, 11, 14, 16, 19	50

För här — — — års ålder.

Utan hinder — — — riksdagens beslut.

För ovan — — — särskild pensionsålder.

22 §.

4 mom. För i denna paragraf avsedda befattningar skola i fråga om tjänstepensionsunderlag gälla föreskrifterna i 14 § 1 mom. första stycket samt 2 mom. första stycket.

30 §.

Fjärde huvudtiteln.

1 mom. *Försvarsdepartementet, försvarets sjukvårdsstyrelse, arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet.*

¹ Senaste lydelse, se beträffande 7 § 2 mom. samt 34 och 36 §§ 1952:423, beträffande 30 § 1 mom. 1949:255 samt beträffande 35 § 1950:418 och 1951:403.

1. I fråga — — — pensionsålderns inträde.
2. Där i — — — beräknade beloppen.
3. Innehavare av beställning vid försvaret med lönegradsbeteckningen Ca — — — tjänstgöring vid försvaret.

Innehavare av beställning vid försvaret med lönegradsbeteckningen Ce — — — manskap vid försvaret.

Vid tjänstårsberäkning — — — till efterrättelse.

4. Ordinarie beställningshavare — — — Kungl. Maj:t stadgas.

Erhåller pensionstagare — — — anställningen upphör.

Har pensionstagare — — — främmande tjänst.

Där tjänstepension — — — två tredjedelar.

5. Där den — — — å tjänstelivräntan.

6. I fråga om särskilt tjänstepensionsunderlag för beställningshavare, vilken fullgjort föreskriven flygtjänstgöring under sammanlagt minst 12 år, äger Kungl. Maj:t utfärda föreskrifter.

34 §.

Tionde huvudtiteln.

1 mom. Lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten.

För befattningar såsom lots, lotsförman och överlots skola tillämpas de tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gälla för nedan nämnda löneklasser å löneplan nr 1:

för lots	tillhörande lönegraden	Ca eller Ce	16: löneklass	21
» lotsförman	{ »	»	Ca 17:	» 22
	{ »	»	Ca 18:	» 23
» överlots	{ »	»	Ca 19:	» 24
	{ »	»	Ca 20:	» 25

2 mom. Sjöbefälsskolorna.

Beträffande tid för inträdet av pensionsåldern för vissa tjänstemän samt i fråga om rektorsbefattning skola de i 32 § 2 mom. meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

35 §.

Elfte huvudtiteln.

1 mom. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

1. För överståthållaren och för landshövding tillämpas en tjänstålder för hel pension av 20 år. I fråga om avkortad pension för sådan tjänsteman skall gälla, i stället för vad i 16 § sägs, att grundbeloppet skall motsvara tjänstepensionsunderlaget minskat med 1/80 för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 20.

2. Grundbeloppet av förtidspension enligt 11 § 2 mom. första stycket skall för överståthållaren och för landshövding motsvara grundbeloppet av hel ålderspension men för tiden intill den tidpunkt, vid vilken pensionsåldern skulle hava inträtt, vara minskat med $1/120$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstått till nämnda tidpunkt.

2 mom. Poliskåren i Boden.

Ordinarie och extra ordinarie manliga befattningshavare tillhörande lönegraden Ca 22, Ce 22 eller lägre lönegrad äro efter avgång från tjänsten med ålders- eller förtidspension pliktiga att inträda i poliskårens reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 65 år, med skyldighet att tjänstgöra, då Kungl. Maj:t därom förordnar.

Därest pensionstagare, som avses i nästföregående stycke, före den tidpunkt, då skyldigheten att kvarstå i reserven upphör, erhåller avsked från anställningen i reserven eller, utan att hava erhållit avsked, upphör att vara svensk medborgare eller utan vederbörligt tillstånd ingår i främmande makts krigstjänst, skall gälla vad för sådant fall föreskrives i 30 § 1 mom. 4 punkten andra, tredje och fjärde styckena.

36 §.

A f f ä r s d r i v a n d e v e r k .

Statens järnvägar.

För befattningar såsom lokförare skola tillämpas de tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gälla för nedan nämnda löneklasser å löneplan nr 1:

för lokförare	}	tillhörande lönegraden Ca 15: löneklass 19
		» » Ca 17: » 21

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417).

Härigenom förordnas, *dels* att 13 § 2 mom. samt 19, 23 och 24 §§ 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947¹ skola erhålla

¹ Senaste lydelse, se beträffande 19 § 1948:590, beträffande 23 § 1952:424 samt beträffande 24 § 1950:419 och 1951:404.

ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i reglementet skall införas en ny paragraf, betecknad 25 §, av följande lydelse, *dels ock* att 18, 20 och 22 §§ skola upphöra att gälla.

13 §.

2 mom. För i 12 § avsedda befattningar gälla de familjepensionsunderlag, som angivas i 9 § 2 mom.

19 §.

Fjärde huvudtiteln.

1 mom. *Arméförvaltningen och armén.*

Där avliden — — — beräknade familjepensionstalen.

2 mom. *Försvarsstaben, flygförvaltningen och flygvapnet.*

I fråga om särskilt familjepensionsunderlag för beställningshavare, vilken fullgjort föreskriven flygtjänstgöring under sammanlagt minst 12 år, äger Kungl. Maj:t utfärda föreskrifter.

3 mom. *Försvarets läroverk.*

I fråga om rektorsbefattning skola de i 21 § 1 mom. meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

23 §.

Tionde huvudtiteln.

1 mom. *Lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten.*

För befattningar såsom lots, lotsförman och överlots skola tillämpas de familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gälla för nedan nämnda löneklasser å löneplan nr 1:

för lots	tillhörande lönegraden	Ca eller Ce 16:	löneklass	21
» lotsförman	}	»	Ca 17:	» 22
		»	Ca 18:	» 23
» överlots		»	Ca 19:	» 24
		»	Ca 20:	» 25

2 mom. *Sjöbefälsskolorna.*

I fråga om rektorsbefattning skola de i 21 § 1 mom. meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Elfte huvudtiteln.

Överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

För överståthållaren och för landshövding skall, utan hinder av vad i 8 § 1 mom. stadgas, familjepensionstalet motsvara familjepensionsunder-

laget, där antalet tjänstår uppgår till minst 20. Är tjänstårens antal mindre, skall familjepensionstalet motsvara familjepensionsunderlaget minskat med 1/80 för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 20.

25 §.

Affärsdrivande verk.

Statens järnvägar.

För befattningar såsom lokförare skola tillämpas de familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gälla för nedan nämnda löneklasser å löneplan nr 1:

för lokförare	}	tillhörande lönegraden Ca 15: löneklass 19
		» » Ca 17: » 21

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 19 § 4 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418).

Härigenom förordnas, att 19 § 4 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

19 §.

4 mom. Såsom *tjänstepensionsunderlag* för rektorsbefattning skall vid bestämmandet av tjänstepension för tiden intill den månad varunder pensionstagaren uppnår 67 års ålder tillämpas det belopp (*begynnelseunderlag*), som enligt 12 § 2 mom. gäller för den löneklass vederbörande lönegrad omfattar, samt för tiden därefter det belopp (*slutunderlag*), som erhålles genom minskning av *begynnelseunderlaget* med 792 kronor, såframt ej Kungl. Maj:t i särskilt fall förordnar om lägre avdrag.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

¹ Senaste lydelse, se 1951:405.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419).

Härigenom förordnas, att 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

12 §.

2 mom. För rektorsbefattning skall tillämpas det familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gäller för den löneklass vederbörande lönegrad omfattar.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

---

¹ Senaste lydelse, se 1951:406.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 mars
1953.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern **ERLANDER**, ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, statsråden **SKÖLD**, **ZETTERBERG**, **TORSTEN NILSSON**, **STRÄNG**, **ERICSSON**, **ANDERSSON**, **LINGMAN**, **HAMMARSKJÖLD**, **PERSSON**, **HJALMAR NILSON**, **LINDELL**, **NORDENSTAM**.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet **Lingman**, *fråga om ändringar i vissa pensionsreglementen m. m.* samt anför därvid följande.

I. Ändringar i gällande pensionsförfattningar.

I anslutning till de förslag till ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster m. m., som förelades riksdagen i prop. 1952:107 och 241, genomfördes vissa ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen och motsvarande reglementen för folkskolan. De till grund för nämnda propositioner liggande förhandlingsöverenskommelserna påkallar emellertid ytterligare ändringar i vissa pensionsreglementen. Även i övrigt har fråga uppkommit om sådana ändringar.

Pensionsunderlag för rektorer m. fl.

Rektorsbefattningarna vid de högre allmänna läroverken m. fl. läroanstalter är i avlöningshänseende differentierade med hänsyn till olika skoltyper och inom en och samma skoltyp med hänsyn till skolornas storlek. Denna differentiering har icke ansetts böra helt påverka pensionsbestämningen. För rektorsbefattningarna vid sådan grupp av läroanstalter, vid vilken befattningarna är fördelade på flera avlöningsgrupper, har pensionsunderlagen därför i viss mån fastställts med utgångspunkt från lönebeloppen för den lönegrad, som gäller för den lägsta avlöningsgruppen. Pensionsunderlagen är således lika för alla rektorsbefattningar vid en och samma typ av läroanstalter. Såsom pensionsunderlag för rektorsbefattningarna vid realskolorna, vilka intill den 1 januari 1953 i lönehänseende till-

hörde lönegraderna Cb 7—10 (löneklasserna 33—36) tillämpas ett och samma belopp, beräknat efter löneklass 33, medan pensionsunderlagen för rektorsbefattningarna vid de högre allmänna läroverken m. fl., vilka intill samma tidpunkt var placerade i lönegraderna Cb 11—14 (löneklasserna 37—40), beräknats efter löneklass 36. Pensionsunderlagen för rektorsbefattningarna vid försvarets läroverk, folk- och småskoleseminarierna, läroanstalterna för blinda, de högre tekniska läroverken, konstfackskolan samt sjöbefälsskolorna har konstruerats på motsvarande sätt. Vad beträffar rektorsbefattningarna vid dövstumskolorna, vid vilka lön utgår enligt lönegraderna Cb 6—8, har förenämnda grundsats uttryckts så, att, oavsett vilken lönegrad vederbörande befattning tillhör, det för lönegraden Cb 6 gällande pensionsunderlaget skall tillämpas.

Enligt de i det föregående omförmälda förhandlingsöverenskommelserna (prop. 1952:107 bil. 28 och 29 och 1952:241 bil. A:91) skall pensionsunderlagen för de i överenskommelserna angivna rektorstjänsterna regleras med hänsyn till den överenskomna ändrade löneställningen. Vid prövningen av denna fråga har jag övervägt, om det kan anses motiverat att längre bibehålla nuvarande system med anknytning av pensionsunderlagen till lägstlönegraderna inom vissa grupper. Ur skilda synpunkter synes lämpligt att nu frånga detta system och i stället på sätt gäller för övriga statstjänstemän bestämma pensionen för rektorerna med utgångspunkt från de lönegrader, som i avlöningshänseende gäller för befattningarna. Härför förutsattes, att gällande bestämmelser angående särskilda pensionsunderlag för rektorsbefattningarna utgår ur 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen.

Även för rektorerna vid högre kommunala skolor och privatläroverk torde pensionsunderlagen böra fastställas med tillämpning av de ändrade grunder jag nyss föreslagit skola gälla beträffande rektorer vid statliga läroanstalter. Härför förutsattes vissa ändringar i pensionsreglementena för de högre kommunala skolorna och SPA-reglementet. Det synes lämpligt, att i sistnämnda reglemente icke anges numret på den pensionsklass, som är tillämplig beträffande rektor vid privatläroverk, utan i stället stadgas att sådan befattning skall hänföras till den pensionsklass inom nummerserien 1:1—1:40, vars nummer överensstämmer med numret å den löneklass, som den för befattningen gällande lönegraden omfattar.

Rektorerna vid folkhögskolorna, lantbruks-, lantmanna-, trädgårds- och fruktodlingsskolorna samt fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala har, för att icke bli i pensionshänseende bättre ställda än de statliga realskolornas rektorer med vilka de jämförts vid lönegradsplaceringen, hänförs till pensionsklass enligt SPA-reglementet, vilken är ett nummer lägre än den som motsvarar vederbörande lönegrad. Vid genomförande av det av mig förordade nya systemet för bestämning av pension åt bl. a. realskolornas rek-

torer bör även för här avsedda rektorer tillämpas de pensionsunderlag som följer av lönegradsplaceringen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om härav påkallade ändringar i SPA-reglementet. Vad beträffar rektorstjänsten vid lantbruksskolan vid Ultuna, vilken är underkastad 1947 års allmänna pensionsreglementen, bör i konsekvens med det anförda de särbestämmelser, enligt vilka på visst sätt reducerade pensionsunderlag skall tillämpas för befattningen, utgå ur reglementena.

Med avseende å den statsunderstödda handelsgymnasieorganisationen har i årets statsverksproposition (VIII ht, p. 294) förordats en omläggning av statsbidragsgrunderna på så sätt, att kostnaderna för avlöningsförmåner åt lärarpersonalen och för fortlöpande pensionsavgifter för lärare, till vars avlöning statsbidrag utgår, skall utgöra underlag för statsbidragets beräkning. Det har vidare förordats, att bidragsunderlaget skall fastställas att motsvara beträffande rektorer avlöningsförmåner enligt lönegrad Cb 10 och i fråga om ämneslärare och ordinarie övningslärare avlöningsförmåner enligt lönegrader med beteckningen Ca, Ce, Cg eller Cf. Denna ändring i grunderna för statsbidraget till handelsgymnasierna synes mig böra medföra, att nuvarande pensioneringssystem med delvis frivillig anslutning till statens pensionsanstalt frångås och anslutningen göres obligatorisk. Pensionsrätt i anstalten bör i så fall tillkomma endast befattningshavare, i fråga om vilka bidragsunderlaget fastställts att motsvara avlöningsförmåner i lönegrad med beteckningen Ca, Cb eller Ce. Befattningshavare, beträffande vilken sådant förhållande icke föreligger beroende på att han ej fyller stadgade behörighetsvillkor för vinnande av pensionsberättigande statlig lärartjänst, bör dock övergångsvis få bibehålla redan förvärvad pensionsrätt. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t bemyndigas vidtaga de ändringar i SPA-reglementet, som erfordras för en reglering av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden enligt här angivna grunder.

Pensionsunderlag för vissa präster.

I prop. 1953:165 (bil. A:66) föreslås, att för pastoratsadjunkt skall gälla samma bestämmelser om reglerad befordringgång som för övrig personal med akademisk examen. Såsom en följd därav föreslås vidare, att kyrkoadjunkt och vissa jämförliga präster skall flyttas upp från lönegrad Ce 24 till lönegrad Ce 25. I 1951 års tjänste- och familjepensionsreglementen för präster finnes pensionsunderlag icke angivna för befattningar i udda lönegrader med beteckningen Ce. Nya pensionsunderlag måste därför fastställas. Pensionsunderlagen bör anknytas till den löneklass vederbörande lönegrad omfattar eller, om lönegraden omfattar flera löneklasser, slutlöneklassen inom lönegraden samt till beloppen överensstämmande med de underlag, som enligt 1947 års allmänna pensionsreglementen gäller för löneklasser å samma löneplan och med samma nummer.

Pensionsunderlag för vissa befattningshavare med avlöningsförmåner utöver lön.

Enligt den överenskommelse, som i prop. 1952:107 underställts riksdagen (bil. 64), skall förmånen av flygtillägg under vissa förutsättningar kunna grunda rätt till förhöjd pension. I detta hänseende innebär överenskommelsen i huvudsak, att beställningshavare, som under sammanlagt minst 12 år fullgjort föreskriven flygtjänstgöring och antingen intill pensionsålderns inträde alltjämt tages i anspråk för sådan tjänstgöring eller under vissa förhållanden på grund av skada, sjukdom, nedsatt arbetsförmåga eller organisatoriska skäl gått förlustig rätten till flygtillägg och av den anledningen tillerkänts på visst sätt förhöjd lön, skall äga uppbära pension beräknad efter lönegrad två nummer högre än den beställningen tillhör eller i vissa fall pension, som förhöjts på motsvarande sätt. Enligt min mening är det ur principiella synpunkter betänkligt att bestämningen av pensionen påverkas av en förmån av det slag, varom här är fråga. Med hänsyn till att enligt vad som upplysts av 1949 års tjänsteförtekningskommitté denna utfästelse utgör ett väsentligt led i förhandlingsöverenskommelsen vill jag emellertid icke motsätta mig, att Kungl. Maj:t bemyndigas att, som en provisorisk anordning i avbidan på 1951 års pensionsutrednings prövning av frågan, meddela bestämmelser i detta avseende. Bestämmelserna synes lämpligen böra utfärdas i särskild ordning vid sidan av 1947 års allmänna pensionsreglementen.

Jämlikt i 1947 års allmänna pensionsreglementen intagna särbestämmelser var den ordinarie lotspersonalen tidigare med hänsyn till utgående förmån av lotslott i pensionshänseende hänförd till lönegrad två nummer högre än den vederbörande befattning tillhörde i avlöningshänseende. Dessa bestämmelser är sedan den 1 juli 1952 utan verkan genom att personalen från samma tidpunkt uppflyttats i högre lönegrader. I prop. 1952:205 uttalade jag, att jag icke för det dåvarande var beredd att ange, huruvida med hänsyn till framdeles utgående lotsningsersättning högre pensionsunderlag borde tillämpas än som följde av lönegradsplaceringen. I anslutning härtill föreslog jag, att bestämmelserna skulle utgå ur pensionsreglementena. Enligt beslut vid 1952 års riksdags vårsession blev detta förslag bifallet.

Jag torde nu, sedan viss utredning verkstälts, få upptaga frågan om bestämning av lotspersonalens pensioner under hänsynstagande till lotsningsersättningen. Jag har från lotsstyrelsen inhämtat, att ersättningen genomsnittligt är av sådan storlek, att den i varje fall icke understiger den tidigare utgående lotslott. Då vid pensionsunderlagens bestämmande hänsyn tidigare tagits till den utöver den fasta lönen utgående särskilda ersättningen till lotspersonalen av motsvarande storleksordning, finner jag det skäligt, att lotspersonalens pensionsunderlag avväges under visst beaktande av lotsningsersättningen. Men hänsyn till önskvärdheten att icke åstadkomma större differentiering i pensionshänseende än som gäller i fråga om den

fasta lönen torde på samma sätt som tidigare de förhöjda underlagen, oaktat ersättningen utgår med starkt växlande belopp i de olika fallen, böra anknytas till lönegrader, som för samtliga befattningshavargrupper ligger ett och samma antal enheter över den lönegrad, efter vilken lönen beräknas. Enligt min mening bör pensionsunderlagen för överlots, lotsförman och ordinarie eller extra ordinarie lots bestämmas efter lönegrad, som är två enheter högre än den, till vilken vederbörande befattning är hänförd i avlöningshänseende.

Likaledes i enlighet med särbestämmelser i 1947 års allmänna pensionsreglementen har lokeldare och lokförare tidigare med hänsyn till förmånen av loktjänstpengar i pensionshänseende behandlats som om de tillhört lönegrader ett nummer högre än dem, efter vilka lönen utgick. Från och med den 1 juli 1952 har ifrågavarande befattningshavare erhållit sådan lönegradsuppflyttning, att de automatiskt verkande pensionsunderlagen överstiger eller i varje fall överensstämmer med de underlag, som gällde enligt nämnda bestämmelser. Vid 1952 års riksdags vårsession beslöts på förslag i prop. 1952:205, att bestämmelserna skulle med tillämpning från och med dagen för lönegradsuppflyttningarnas genomförande utgå ur reglementena. Avsikten med förslaget var, liksom i fråga om lotspersonalen, att tillfälle skulle beredas till ytterligare utredning av förhållandet mellan den fasta lönen och vid sidan därav utgående särskild ersättning. Då för lokförarna i 15 och 17 lönegraderna förhållandena torde vara i viss mån analoga med de förhållanden, som föranlett mig att föreslå förbättrade pensionsförmåner åt lotspersonalen, finner jag mig kunna tillstyrka, att pensionsunderlagen för dessa lokförare vid statens järnvägar fastställes till belopp, svarande mot lönegraden närmast över den, som gäller i lönehänseende. Däremot föreligger icke anledning att för övrig personal, som uppbär loktjänstpengar, medge högre pensionsunderlag än som följer av lönegradsplaceringen.

Även i vissa andra fall än de tidigare nämnda har enligt särbestämmelser i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen tillämpats högre pensionsunderlag än som följer av lönegradsplaceringen. Befattningarna såsom chef, tillika läkare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården samt såsom överläkare vid vissa fångvårdsanstalter, statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka, vilka befattningar samtliga tillhör lönegrad Ca 32, har sålunda med hänsyn till att med dem är förenade avlöningsförstärkning och bostadsförmån, i fråga om pension behandlats som om de tillhörde närmast högre lönegrad. Länsveterinärerna, som tillhör lönegrad Ca 27, har på grund av dem i tjänsten tillkommande särskild gottgörelse enligt taxa i pensionshänseende hänförs till lönegrad Ca 29.

Vid godkännande av den av 1949 års tjänsteförteckningskommitté den

6 mars 1953 träffade överenskommelse, som i prop. 1953:165 underställts riksdagen, kommer nämnda läkare och länsveterinärerna att erhålla sådan lönegradsupplyftning, att de automatiskt pensionsgrundande underlagen är högre än de underlag, som gäller enligt särbestämmelser i nyssnämnda pensionsreglementen. Med hänsyn härtill föreslår jag, att ifrågavarande bestämmelser skall, såsom vid överenskommelsens ingående förutsatts, utgå ur reglementena.

Vissa särskilda frågor.

I prop. 1953:168 har föreslagits, att den polisdistrikt på den egentliga landsbygden tillkommande rätten att pensionsförsäkra ordinarie befattningshavare i statens pensionsanstalt skall utsträckas till städer och köpingar, som ingår i gemensamt polisdistrikt med landsbygdsdel av samma åklagar-distrikt. Vid bifall till detta förslag torde det, såsom i nämnda proposition angivits, få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga därav påkallade ändringar i SPA-reglementet, varvid pensionsåldern för poliskommissarie torde böra fastställas till 65 år.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 28 november 1952 gjort framställning i fråga om bl. a. pensionsålder för beställning såsom fältflygare i lönegrad Me 14. I överensstämmelse med vad civilförvaltningen föreslagit i detta hänseende förordar jag, att pensionsåldern fastställs till 50 år. Härav påkallas ett tillägg till de i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente intagna bestämmelserna angående pensionsålder för militära och civilmilitära beställningar.

Med hänsyn till att försvarets sjukvårdsstyrelse numera i tekniskt och ekonomiskt avseende utövar högsta ledningen av och uppsikten över försvarets hälso- och sjukvård bör en redaktionell ändring vidtagas i rubriken till 30 § 1 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.

II. Rörligt tillägg å pension till f. d. borgmästaren i Vimmerby R. F. Odevalls änka Elin Odevall.

Genom brev den 18 juli 1947 förordnade Kungl. Maj:t med stöd av 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, att rådhusrätten i Vimmerby skulle upphöra från och med den 1 januari 1948 och staden från och med samma dag i judiciellt avseende förenas med Sevede och Tunaläns domsaga.

Förutvarande borgmästaren i Vimmerby Ragnar Fredrik Odevall, född den 13 augusti 1891, var enligt fastställd arbetsordning och lönestat för stadens rådhusrätt och magistrat skyldig att avgå med pension först efter fyllda 67 år. Hans tjänst indrogs emellertid vid rådhusrättens upphörande. Den enligt bestämmelse i nyssnämnda lagrum på grund därav för statsver-

ket inträdda skyldigheten att övertaga stadens förpliktelser gentemot Odevall skulle i enlighet med beslut vid 1947 års riksdag (prop. 301, rskr 474) fullgöras på så sätt att, räknat från och med den 1 januari 1948 under hans återstående livstid, dock längst intill dess han uppnådde 67 års ålder, skulle dels till honom utbetalas årlig ersättning med 15 828 kronor jämte rörligt tillägg å 6 000 kronor enligt för statliga befattningshavare gällande grunder, dels ock erläggas årlig avgift med 3 876 kronor 1 öre till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa på grund av en där tecknad pensionsförsäkring för Odevall och hans familj. De kostnader, som statsverket härigenom kom att åsamkas, skulle enligt förenämnda riksdagsbeslut bestridas från allmänna indragningsstaten.

Statsverkets förpliktelser i berörda hänseenden har numera bortfallit i anledning av att Odevall avlidit den 5 april 1950. Hans efterlämnade änka Elin Odevall, född Olsson, äger på grund av nyssnämnda pensionsförsäkring rätt till årlig pension å 3 492 kronor från Sveriges kommunalanställdas pensionskassa.

I en den 26 januari 1948 dagtecknad skrift anhöll Ragnar Fredrik Odevall, att vid inträffande pensionsfall rörligt tillägg enligt de grunder, som gäller för statliga befattningshavare, måtte utgå å de pensioner han respektive hans efterlevande kunde komma att uppbära från Sveriges kommunalanställdas pensionskassa. Kungl. Maj:t, som fann berörda fråga böra bli beroende av huruvida Vimmerby stad vid tiden för inträffande pensionsfall bereder sina förutvarande befattningshavare dylik förmån, förklarade enligt beslut den 9 april samma år Sig vilja framdeles efter förnyad ansökning taga frågan under överbäggande.

Elin Odevall har nu i en den 20 november 1952 dagtecknad skrift anhållit, att å den pension hon uppbär från pensionskassan måtte räknat från och med dagen för Ragnar Fredrik Odevalls frånfälle utgå dyrtidstillägg enligt de bestämmelser, som gäller för Vimmerby stads befattningshavare enligt ett av stadsfullmäktige i staden den 17 oktober 1952 antaget pensionsreglemente.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet, har upplyst, att stadsfullmäktige i staden dels tillerkänt förutvarande befattningshavare jämte efterlevande rätt till dyrtidstillägg å genom pensionsförsäkring hos Sveriges kommunalanställdas pensionskassa grundad pension, dels ock medgivit, att sådant tillägg må utbetalas retroaktivt från och med den 1 januari 1952, om pensionen grundats i anställning, som upphört före den 1 januari 1948, och eljest från och med den dag pensionen börjat utgå. Då statsverket övertagit stadens förpliktelser i fråga om bl. a. pension åt Ragnar Fredrik Odevall och hans efterlevande, har statskontoret ansett skäligt, att staten tillförsäkrar Elin Odevall rätt till dyrtidstillägg å den pension, hon uppbär från pensionskassan. Med hänsyn till att Ragnar Fredrik Odevall avgått ur

stadens tjänst före den 1 januari 1948 bör dock enligt statskontorets mening rätten till sådant tillägg begränsas till tiden från och med den 1 januari 1952.

Departementschefen.

Stadsfullmäktiges i Vimmerby stad ställningstagande till frågan om dyrtidstillägg å äldre pensioner synes mig innebära, att även Elin Odevall skulle, om Ragnar Fredrik Odevall fungerat som borgmästare intill tidpunkten för sitt frånfälle, ha blivit berättigad till sådant tillägg. På grund härav och med hänsyn till penningvärdets fall framstår det icke längre såsom skäligt, att den till henne från Sveriges kommunalanställdas pensionskassa utgående pensionen icke är dyrtidsreglerad. Jag förordar därför, att hon tillerkännes rätt till dyrtidskompensation å sin pension.

Olika synpunkter kan läggas på frågan, huruvida och i vad mån sådan kompensation bör utges även för förfluten tid. Statskontoret har på skäl, som förut angivits, kommit till den uppfattningen, att rätten till retroaktiv dyrtidskompensation bör begränsas till tiden från och med den 1 januari 1952. Denna statskontorets uppfattning kan jag icke ansluta mig till. Med hänsyn till att Ragnar Fredrik Odevall vid tidpunkten för sitt frånfälle ännu ej uppnått den levnadsålder, vid vilken han vid kvarstående i stadens tjänst varit skyldig att avgå, finner jag nämligen övervägande skäl tala för att Elin Odevall i detta hänseende icke försättes i sämre läge än efterlevande till en sådan förutvarande befattningshavare med pensionsrätt på grund av pensionsförsäkring hos nyssnämnda pensionskassa, som förutsättes ha avlidit vid samma tidpunkt under anställning i stadens tjänst. Jag förordar i enlighet härmed, att dyrtidskompensation utbetalas till henne från den tidpunkt — den 1 maj 1950 — då hennes pension börjat utgå.

Här avsedd dyrtidskompensation bör bestridas från allmänna indragningsstaten samt utgå såsom rörligt tillägg enligt de grunder, som vid varje tidpunkt gällt eller gäller beträffande rörligt tillägg å pensioner enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente.

III. Tillägg till vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom m. m.

Genom beslut den 25 april 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt riksförsäkringsanstalten att i samband med viss utredning angående kompensation åt yrkesskadade m. fl. för stegrade levnadskostnader också avge förslag i fråga om sådan kompensation åt personer, uppbärande vissa ersättningar av statsmedel på grund av olycksfall eller yrkessjukdom. Till fullgörande av detta uppdrag har anstalten i skrivelser den 3 januari och den 23 februari 1953 framlagt förslag i fråga om tillägg till sådana ersättningar.

Hittillsvarande bestämmelser.

Staten utger sammanlagt omkring 250 ersättningar av skadeståndsnatur till personer, som blivit arbetsoföra eller fått sin arbetsförmåga nedsatt på grund av olycksfall eller yrkessjukdom, och till efterlevande makar till personer, som omkommit av dylik anledning. Rätten till sådana ersättningar har vanligen grundats genom dom eller dom i förening med riksdagsbeslut eller enbart genom sådant beslut, stundom även genom avtal eller avtal i förening med beslut som nyss sagts. Ersättningarna har som regel bestämts under iakttagande av allmänna skälighetssynpunkter eller grundats på skadeståndsreglerna i 6 kap. strafflagen, lagarna den 12 mars 1886 och den 30 juni 1916 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift resp. automobiltrafik eller lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Såsom närmare framgår av en redogörelse i propositionen nr 252 till 1946 års riksdag indelas dessa ersättningar efter metoden för ersättningsbeloppens bestämmande i två huvudgrupper, typ I och typ II.

Den första huvudgruppen, typ I, omfattar ersättningar, som av riksdagen fastställts att utgå enligt grunderna för 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete eller annan författning inom yrkesskadeförsäkringens område, samt ersättningar bestämda till ungefärligen det belopp, varmed de vid tillämpning av sådan författning skulle ha utgått.

Till den andra huvudgruppen, typ II, hänföres övriga av riksdagen fastställda ersättningar samt ersättningar som fastställts i annan ordning. Till denna grupp hänföres numera även vissa ersättningar enligt lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift.

Dyrtidstillägg å ifrågavarande ersättningar infördes från och med den 1 juli 1946. Med stöd av hemyndiganden, som lämnats vid 1946—1949 års riksdagar (jfr i första hand prop. 1946:252), tillämpades från nyssnämnda tidpunkt intill den 1 juli 1950 enhetliga grunder för dyrtidstilläggets beräkning. Sådant tillägg utgick med 20 procent av ersättnings belopp, dock icke å den del av beloppet, som översteg 2 000 kronor eller i vissa fall, där särskild vård krävdes, 3 000 kronor. Utgick ersättningen vid sidan av pension eller livränta, beräknades tillägget utgå på så stor del av ersättningen, som motsvarade skillnaden mellan nämnda belopp och pensionens eller livräntans grundbelopp. Såsom förutsättning för rätt till ifrågavarande tillägg gällde i princip, att ersättningen föranletts av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 och att den skadades arbetsförmåga varit nedsatt med minst 30 procent. Vad beträffar vissa ersättningar enligt lagen om ansvarighet för skada till följd av järnvägs drift tillämpades enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1945 för dyrtidstilläggets beräkning grunder — gällande från och med den 1 juli

samma år — som nära anslöt sig till men inte helt överensstämde med de eljest tillämpade (jfr rskr 1945:274).

I enlighet med beslut vid 1950 års riksdag (jfr prop. 1950:236) tillämpas från och med den 1 juli 1950 olika principer för beräkning av dyrtidstillägg å här avsedda ersättningar, beroende på vilkendera typen ersättningen tillhör.

Är ersättningen hänförd till typ I, beräknas tillägg i princip efter de grunder, som enligt förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. gäller beträffande tillägg till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen. I enlighet härmed är för skadade och efterlevande makar med ersättning av typ I tilläggen differentierade på sådant sätt, att den procent-sats, efter vilken tillägget utgår, blir högre ju längre tillbaka i tiden olycks-fallet ligger och ju svårare invaliditeten är. Tilläggen beräknas i dessa fall med motsvarande tillämpning av följande i 6 § nämnda förordning in-tagna tabell:

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg till			
	skadad, då arbetsförmågan är nedsatt med			efterlevande make
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent	
före 1/1 1920	100	70	50	50
1/1 1920—31/12 1926	80	60	40	40
1/1 1927—31/12 1941	60	40	30	30
1/1 1942—30/6 1946	40	30	20	20
1/7 1946—31/12 1948	30	20	—	20

Sedan person med ersättning av typ I uppnått 67 års ålder och således blivit berättigad till folkpension, utges tillägg endast i vissa äldre skadefall, där dyrtidstillägg tidigare utgått. Tilläggen är i dessa fall genomgående 20 procent.

Vad angår ersättningar av typ II föreligger i ett fåtal fall förhållanden jämförliga med de omständigheter, under vilka tillägg med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) utgår å ersättningar av typ I. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 april 1952 har de ersättningar av typ II, beträffande vilka sådana förhållanden föreligger, med avseende å rätt till tillägg likställts med ersättningar av typ I. Beträffande övriga ersättningar av typ II har det inte ansetts motiverat att medge utbetalning av tillägg enligt grunderna i nämnda förordning. Tillägg till dessa ersättningar beräknas alltså efter samma procenttal och med tillämpning av samma grunder som omedelbart före den 1 juli 1950.

Riksförsäkringsanstaltens förslag.

Riksförsäkringsanstalten har i sin skrivelse den 3 januari 1953 beträffande ersättningar av typ I förklarat sig anse det skäligt, att tillägg å sådana ersättningar även i fortsättningen regelmässigt utges enligt de grunder, som tillämpas beträffande ersättningar från yrkesskadeförsäkringen.

Anstalten har i annat sammanhang föreslagit, att tillägg till sistnämnda ersättningar skall beräknas efter de höjda procenttal, som anges i följande tabell:

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg till			
	skadad, då arbetsförmågan är nedsatt med			efterlevande make
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent	
före 1/1 1920	150	100	70	70
1/1 1920—31/12 1926	125	90	55	55
1/1 1927—31/12 1941	100	65	45	45
1/1 1942—30/6 1946	75	55	35	35
1/7 1946—31/12 1948	60	40	20	30
1/1 1949—31/12 1950	25	20	—	—

Därest grunderna för bestämmande av tillägg till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen ändras i enlighet med vad anstalten sålunda föreslagit, bör alltså enligt anstaltens mening motsvarande förbättringar medges personer med ersättningar av typ I.

Vad angår det dyrtidstillägg, som enligt beslut vid 1946—1950 års riksdagar utgår å flertalet ersättningar av typ II, framhåller riksförsäkringsanstalten, att detta bestämdes till 20 procent av den anledningen att vid dess tillkomst dyrtidstillägg av denna storlek utgick å ersättningar från yrkesskadeförsäkringen. Detta procenttal är så avvägt, att det motsvarar ungefärligen halva levnadskostnadsstegringen under visst antal år efter andra världskrigets utbrott. Med hänsyn till de ändringar, som sedermera skett såväl i pris- och löneläget som i grunderna för tillägg till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen, har enligt riksförsäkringsanstaltens mening nya förutsättningar uppkommit för avvägningen av tillägg till ersättningar av typ II.

Riksförsäkringsanstalten erinrar i detta sammanhang om att de nuvarande, år 1950 beslutade tilläggen till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen är konstruerade så att de medför en viss utjämning av de skillnader mellan ersättningsnivåerna i fall från olika tider, som uppkommit dels genom de vid åtskilliga tillfällen vidtagna förbättringarna för nyinträffade fall, dels genom förskjutningar i lönenivån. De har sålunda icke endast till

uppgift att bereda ersättningstagarna viss kompensation för stegrade levnadskostnader. Vidare framhåller riksförsäkringsanstalten, att ersättningarna från yrkesskadeförsäkringen före ikraftträdandet av 1948 års lagändringar vanligen torde ha varit betydligt lägre än motsvarande ersättningar av typ II. Genom nämnda lagändringar höjdes emellertid ersättningsnivån så att ersättningarna från yrkesskadeförsäkringen vida mer än förut täcker ersättningar av typ II. Då således tilläggen till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen bestämts under hänsynstagande icke blott till ändringarna i pris- och lönenivån utan även till vissa andra omständigheter, har riksförsäkringsanstalten kommit till den uppfattningen, att de för tillägg till nämnda ersättningar bestämda grunderna endast i begränsad mån kan tillämpas för tillägg till ersättningar av typ II.

Riksförsäkringsanstalten går härfter in på frågan på vilket sätt en förbättring av ersättningarna av typ II bör genomföras och förordar härvid, att tilläggen till dylika ersättningar graderas på sådant sätt, att skäligen hänsyn tages till att penningvärdeförsämringen varit olika stor i fall från olika tider. Såsom mätare å penningvärdeförändringarna bör socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex användas.

I de fall, där skadeståndsberättigad genom skadan åsamkats mycket höggradig invaliditet, är det enligt anstaltens mening skäligen, att tillägget höjes på sådant sätt, att i allmänhet full kompensation lämnas för penningvärdeförsämringen efter skadeståndets fastställande. Vid lägre invaliditetsgrader däremot föreligger ofta så goda anpassningsmöjligheter, att en uppräknings av ersättningarna synes mindre påkallad. Anstalten framhåller vidare, att några avgörande betänkligheter icke synes behöva resas mot en gradering efter skadans svårighetsgrad på liknande sätt som för yrkesskadeförsäkringens ersättningstagare, nämligen så att tilläggen förbehålles skadade med minst 30 procent invaliditet, varvid i regel hel kompensation för levnadskostnadsökningen lämnas åt skadade med över 75 procent invaliditet, tre fjärdedels kompensation åt skadade med över 50 men högst 75 procent invaliditet och halv kompensation åt skadade med 30—50 procent invaliditet. Tillägg å skadestånd till efterlevande make torde, i anslutning till de för yrkesskadefallen gällande grunderna, skäligen böra fastställas till samma procenttal som tilläggen åt skadade med 30—50 procent invaliditet.

Med hänsyn till de skedda och förbådade höjningarna av folkpensionerna har anstalten funnit de höjda tilläggen kunna fastställas att utgå intill 67 års ålder.

I sin förenämnda skrivelse den 23 februari 1953 har riksförsäkringsanstalten framlagt ett närmare utformat förslag i angivna hänseende. Med hänsyn till att ersättningsbeloppen ofta fastställts utan att detaljerade grunder för beräkningen angivits, är det icke sällan omöjligt att med full säkerhet avgöra vilket års penningvärde, som ligger till grund för beräk-

ningen. I betraktande härav anser anstalten beräkningen av nu ifrågavarande förhöjningar av tillägg till ersättningar av typ II böra ske relativt summariskt, förslagsvis efter följande utjämnade tabell:

Tid för skadeståndets fastställande	Procentuellt tillägg till			
	skadad, då arbetsförmågan är nedsatt med			efterlevande make
	över 75 procent	över 50 men högst 75 procent	minst 30 men högst 50 procent	
före 1916	200	150	100	100
1916	150	110	75	75
1917—1939	100	75	50	50
1940—1941	60	45	30	30
1942—1946	40	30	20	20
1947—1950	25	20	—	—

I syfte att nå anknytning till gällande bestämmelser om tillägg till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen förutsätter anstalten, att tillägg till här avsedda ersättningar ej skall utgivas om tilläggets belopp skulle understiga fem kronor för månad.

Vid sammanträffande av ersättning av typ II och ersättning från yrkesskadeförsäkringen bör enligt vad riksförsäkringsanstalten vidare föreslår tillämpas vissa särskilda grunder för tilläggets beräkning. Härom anför anstalten i huvudsak följande.

Vid bestämmandet av nu ifrågavarande tillägg å skadestånd eller därmed jämförlig ersättning av statsmedel bör hänsyn tagas till den motsvarande kompensation, som tillförsäkrats vederbörande genom förhöjning av ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. Tillägg å skadestånd bör sålunda utgå endast i den mån vederbörande icke genom förhöjning av ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. erhållit den kompensation, varom här är fråga.

I vissa fall utgår på grund av den skadades medvållande till skadan s. k. jämkat skadestånd, vid vars bestämmande föreskrivits, att avdrag får göras endast för så stor del av ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m., som svarar mot det fastställda skadeståndbeloppets förhållande till ojämkat skadestånd. Det sammanlagda beloppet av olycksfallsersättningen och utgående skadestånd kommer då att överstiga beloppet av det fastställda skadeståndet utan avdrag för olycksfallsersättningen. I sådant fall torde den skadeståndsberättigade få anses kompenserad för stegrade levnadskostnader, därest de sammanlagda förmånerna täcker det fastställda skadeståndsbeloppet och därå beräknad kompensation.

I vissa sammanträffande fall uppkommer fråga vilken invaliditetsgrad som bör läggas till grund för beräkning av tillägg till ersättning av typ II. Beträffande detta spørsmål anför anstalten:

Den invaliditetsgrad, som lagts till grund för skadeståndsberäkning, överensstämmer icke alltid med den, efter vilken ersättning utgår enligt olycks-

fallsförsäkringslagen eller därmed sammanhörande författning. I princip torde det i dylika fall vara skäligt att vid beräkning av tillägg å skadeståndet utgå ifrån samma invaliditetsgrad som för skadeståndet. I vissa fall bör dock den enligt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen beräknade invaliditetsgraden vara bestämmande. Så är t. ex. fallet då skiljaktigheten beror på en uppenbar försämring eller förbättring i tillståndet, sedan skadeståndet fastställdes. Huruvida den ena eller andra invaliditetsgraden skall läggas till grund för beräkning av tillägg å skadestånd, torde få bedömas från fall till fall.

Riksförsäkringsanstalten framhåller ytterligare, att av anstalten i annat sammanhang förordade förbättringar av tillägg till ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen föreslagits skola tillförsäkras vederbörande utan avdrag för skadestånd eller därmed jämförlig ersättning av statsmedel. För att syftet därmed icke skall motverkas bör det enligt anstaltens mening fastslås, att dessa förbättringar icke skall föranleda sänkning av nu utgående skadeståndersättningar.

Utlåtandena.

Statskontoret, generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen har efter remiss avgivit utlåtanden över de förslag, riksförsäkringsanstalten framlagt i skrivelsen den 3 januari 1953. Vid remissens behandling har statskontoret och vissa av verken haft kännedom om vad anstalten i skrivelsen den 23 februari samma år föreslagit angående procenttal för tillägg till ersättningar av typ II.

Statskontoret anför, att statskontoret icke funnit anledning till erinran mot att en förbättring av här avsedda ersättningar av typ I och typ II genomföres enligt de av riksförsäkringsanstalten i skrivelsen den 3 januari 1953 förordade riktlinjerna. I anslutning härtill hemställer statskontoret, att tillägg å de livräntor av typ II, som utbetalas av ämbetsverket, måtte beräknas med tillämpning av de grunder, som av anstalten angivits i skrivelsen den 23 februari samma år.

Järnvägsstyrelsen, som i likhet med statskontoret icke har något att erinra mot de av riksförsäkringsanstalten i skrivelsen den 3 januari 1953 uppdragna riktlinjerna för tilläggens konstruktion, föreslår vissa grunder och procenttal för beräkning av kompensation för stegrade levnadskostnader åt vissa personer, uppbärande skadestånd (motsvarande) av typ II från statens järnvägar. Med tillämpning av dessa grunder och procenttal kommer efterlevande make att erhålla rätt till tillägg även om skadeståndet fastställts under perioden 1947—1948 samt något lägre procenttal än de av anstalten föreslagna att tillämpas vid beräkning av tillägg till skadade, för vilka skadeståndet fastställts under perioden 1949—1950. I övrigt företer styrelsens förevarande förslag inga skiljaktigheter i förhållande till det

motsvarande förslag, som innefattas i anstaltens skrivelse den 23 februari 1953.

Övriga remissmyndigheter framför icke någon erinran mot riks försäkringsanstaltens förslag till grunder för bestämmande av tillägg till ersättningar av typ I och typ II. *Vattenfallsstyrelsen* förordar dock för visst fall, där med stöd av Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 25 april 1952 till person med rätt till underhållsbidrag av typ II utbetalas tillägg enligt grunder tillämpliga för ersättningar av typ I, att framdeles ifrågakommande förhöjning av tillägget skall beräknas efter de ändrade grunder, som föreslagits beträffande sådana ersättningar.

Departementschefen.

Staten har i vissa fall enligt riksdagsbeslut eller avtal åtagit sig eller genom dom ålagts att utge ersättningar av skadestånds natur till personer, som blivit arbetsoföra eller fått sin arbetsförmåga nedsatt på grund av olycksfall eller yrkessjukdom. Å dessa ersättningar, som indelas i två huvudgrupper, typ I och typ II, utgår som regel procentuella tillägg, fastställda genom riksdagsbeslut år 1950 respektive åren 1945 och 1946.

Med anledning av levnadskostnadsutvecklingen under senare år uppdrog Kungl. Maj:t i mars 1952 åt riks försäkringsanstalten att utreda frågan om kompensation åt yrkesskadade m. fl. för stegrade levnadskostnader. Anstalten fick sedermera i uppdrag att i samband med den anbefallda utredningen avge förslag i fråga om sådan kompensation åt personer, uppbärande ersättningar av typ I och typ II.

Den av riks försäkringsanstalten på grund av förstnämnda uppdrag verkställda utredningen angående kompensation åt yrkesskadade m. fl. för stegrade levnadskostnader berör i väsentliga delar socialdepartementets verksamhetsområde men upptar även spörsmål om kompensation åt skadade värnpliktiga och vissa andra kategorier tillhörande försvaret. På grundval av resultaten av denna utredning har riks försäkringsanstalten uttalat sig för att den nya lagstiftning angående försäkring för olycksfall i arbete m. m., som f. n. utarbetas inom socialdepartementet, bör kompletteras med bestämmelser om en av försäkringen finansierad indexreglering av livräntor efter den allmänna lönenivån. I avvaktan på den förordade indexregleringen har anstalten såsom en anordning av närmast provisorisk karaktär föreslagit ändrade regler rörande tillägg av statsmedel till ersättningar från yrkesskadeförsäkringen. Med ändringarna åsyftas i första hand att bereda ersättningstagarna viss kompensation för levnadskostnadsstegringen efter det nuvarande tillägg beslutades under första halvåret 1950. Anstalten har vidare föreslagit på visst sätt ändrade grunder för ersätt-

ningar till vissa värnpliktiga m. fl. i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I huvudsaklig anslutning till vad riksförsäkringsanstalten sålunda föreslagit har Kungl. Maj:t till årets riksdag dels genom propositionen nr 147 på föredragning av chefen för socialdepartementet framlagt förslag angående höjda tillägg av statsmedel till vissa ersättningstagare enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag m. m., dels ock genom propositionen nr 162 på föredragning av chefen för försvarsdepartementet föreslagit ändrade grunder för vissa ersättningar till värnpliktiga m. fl.

Riksförsäkringsanstalten har även fullgjort nyssnämnda uppdrag att avge förslag om kompensation för stegrade levnadskostnader åt personer, upp bärande ersättningar av typ I och typ II. Detta förslag innebär beträffande ersättningar av typ I i huvudsak, att tillägg till sådana ersättningar regelmässigt skall bestämmas enligt de grunder, som tillämpas beträffande ersättningar från yrkesskadeförsäkringen. Vid bifall till vad i förenämnda proposition nr 147 föreslagits i fråga om höjda tillägg till sistnämnda ersättningar bör alltså enligt anstaltens mening motsvarande förbättringar medges åt personer med ersättningar av typ I.

I vad det avser ersättningar av typ II, är den grundläggande principen i anstaltens förslag, att den procentsats, efter vilken tillägg skall utgå, är högre ju längre tillbaka i tiden olycksfallet ligger och ju svårare invaliditeten är. Tilläggen föreslås skola graderas efter skadans svårighetsgrad på så sätt att skadade med över 75 procent invaliditet som regel erhåller full kompensation för levnadskostnadsökningen medan till skadade med över 50 men högst 75 eller 30—50 procent invaliditet utgår ungefär tre fjärdedels respektive halv sådan kompensation. Tilläggen avses skola förbehållas skadade med minst 30 procent invaliditet samt med hänsyn till de numera beslutade höjningarna av folkpensionerna utgå endast intill 67 års ålder. Efterlevande makar föreslås med avseende å rätt till tillägg bli jämställda med skadade med 30—50 procent invaliditet.

Riksförsäkringsanstaltens nu nämnda förslag har i allt väsentligt tillstyrkts av remissmyndigheterna.

För egen del anser jag i likhet med riksförsäkringsanstalten, att det allmänna icke bör undandra sig att i skälig mån utfylla den reella minskning av ifrågavarande skadeståndsförpliktelse, som uppkommit genom penningvärdets försämring sedan nuvarande tillägg till ersättningar av typ I och typ II beslutades år 1950 resp. åren 1945 och 1946. På grund härav och då jag finner de av anstalten föreslagna grunderna för tilläggens beräkning vara väl avvägda, förordar jag, att en förbättring av ersättningarna genomföres i enlighet med det föreliggande förslaget. Jag förutsätter härvid, att för personer med ersättningar av typ II, till vilka med stöd av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 25 april 1952 utbetalas tillägg enligt

grunder tillämpliga beträffande ersättningar av typ I, ifrågakommande förbättringar skall för framtiden kunna avvägas på liknande sätt samt att i övrigt, om särskilda skäl därtill föreligger, vissa mindre betydande avvikelser från de föreslagna beräkningsgrunderna skall kunna komma i fråga.

Riksförsäkringsanstalten har förordat vissa särskilda grunder för beräkning av tillägg till ersättning av typ II, vid vars bestämmande föreskrivits att avdrag helt eller till viss del skall göras för t. ex. livränta från yrkesskadeförsäkringen. Behov av sådana grunder föreligger också då ersättning av typ II utgår oavkortad vid sidan av ersättning från yrkesskadeförsäkringen eller sammanträffar med bl. a. pension eller jämförlig förmån av statsmedel. I likhet med anstalten anser jag, att vid bestämmande av tillägg till ersättning av typ II hänsyn bör i förekommande fall tagas till den motsvarande kompensation, som tillförsäkrats vederbörande genom förbättringar av ersättningen från yrkesskadeförsäkringen. Vid överbäggande av hithörande spörsmål har jag emellertid funnit det icke möjligt att utan ytterligare utredning uppställa generellt avfattade regler för ifrågavarande beräkningar. På grund härav och med hänsyn till angelägenheten, att de av mig förordade ersättningsförbättringarna genomföres utan större tidsutdräkt, föreslår jag, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att med skäligt beaktande av de av riksförsäkringsanstalten framförda synpunkterna meddela beslut efter vilka grunder tillägg till ersättning av typ II skall beräknas i här avsedda fall.

I propositionen 1953:147 har beträffande frågan, i vad mån avdrag från ersättningstillägg till yrkesskadade m. fl. bör göras på grund av vederbörande tillkommande skadestånd, uttalats, att det i de flesta dylika fall är skäligt att tillägget utgår oavkortat. Undantag från en sådan huvudregel har dock befunnits erforderliga. Att genom en generellt avfattad föreskrift fastslå vilka undantag, som bör göras, har emellertid knappast ansetts möjligt. Därför har förordats, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att i motsvarande syfte utfärda de bestämmelser, som kan befinnas påkallade beträffande nu ifrågavarande skadestånd.

De av mig i det föregående förordade förbättringarna av ersättningar, som på grund av olycksfall eller yrkessjukdom utgår av statsmedel, torde böra genomföras från och med den 1 juli i år.

Med hänsyn till att antalet sådana ersättningar är relativt ringa och omständigheterna skiftande torde föreskrifter om tillägg till ersättningarna liksom hittills böra meddelas i administrativ ordning.

Hemställan.

I överensstämmelse med vad i det föregående under I anförts har inom civildepartementet upprättats förslag till kungörelser om ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen samt 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för de högre kommunala skolorna. Förslagen torde böra underställas riksdagen för godkännande. Kungörelserna synes böra träda i kraft den 1 juli 1953. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att med tillämpning från samma tidpunkt vidtaga de ändringar i 1951 års tjänste- och familjepensionsreglementen för präster och SPA-reglementet, som påkallas vid bifall till vad i det föregående förordats beträffande vissa präster samt viss lärar- och polispersonal. Det torde vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att medge tillämpning av de föreslagna högre pensionsunderlagen beträffande rektor, överlots, lotsförman, lots, lokförare eller beställningshavare med minst 12 års flygtjänstgöring, som avgått med pension eller avlidit före den 1 juli 1953 men efter den 30 juni 1952 respektive beträffande vissa rektorer efter den 31 december 1952, samt att även i övrigt meddela erforderliga övergångsbestämmelser.

Under åberopande av vad jag i det föregående i skilda hänseenden anført och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna förenämnda förslag till

1) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),*

2) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),*

3) *kungörelse om ändrad lydelse av 19 § 4 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418) samt*

4) *kungörelse om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419),*

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det anförda vidtaga ändringar i 1951 års tjänste- och familjepensionsreglementen för präster samt SPA-reglementet,

III. medge att till f. d. borgmästaren i Vimmerby Ragnar Fredrik Odevalls änka Elin Odevall må räknat från och med den 1 maj 1950 under hennes återstående livstid från allmänna indragningsstaten utbetalas rörligt tillägg å henne från Sveriges kommunalanställdas pensionskassa tillkommande pension enligt de grunder, som vid varje tidpunkt

³ Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition nr 211.

gällt eller gäller beträffande rörligt tillägg å pensioner enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente, samt

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts meddela bestämmelser angående tillägg till vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom m. m.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ingvar Rörs.